

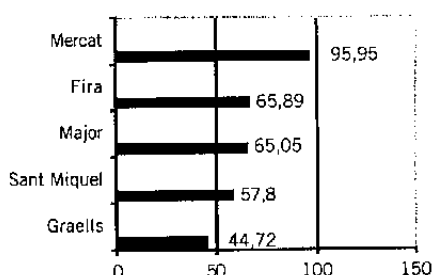
Redescobrir Cardona:

La casa Rovira del Mercat (segles XVI-XVII)

Andreu Galera i Pedrosa

Si en un altre article donàvem a conèixer el casal de Graells i les pintures murals aparegudes en el seu interior sota el lema de *Redescobrir Cardona*, ara volem donar continuïtat a aquell treball amb un altre exponent de l'arquitectura que sovint s'amaga darrera de les velles façanes de la vila dual. Es tracta de la casa número 4 del Mercat que, juntament amb la 3 d'aquesta plaça, va ser un edifici únic conegut com la casa Rovira, residència d'aquesta nissaga de mercaders enriquits a l'ombra dels ducs de Cardona i ennoblits a la segona meitat del segle XVI com a senyors de Sant Climent i d'altres castells del Solsonès. Les despulles de l'habitatge d'una de les famílies vilatanes més importants de la Cardona del cinc-cents ens ofereixen un dels millors testimonis conservats a la Catalunya central de l'arquitectura civil concebuda sota la influència dels preceptes classicistes irradiats des de la Itàlia i l'Europa renaixentistes.¹

Valor mitjà de les cases de la vila en rals per barriades segons el cadastre de 1772

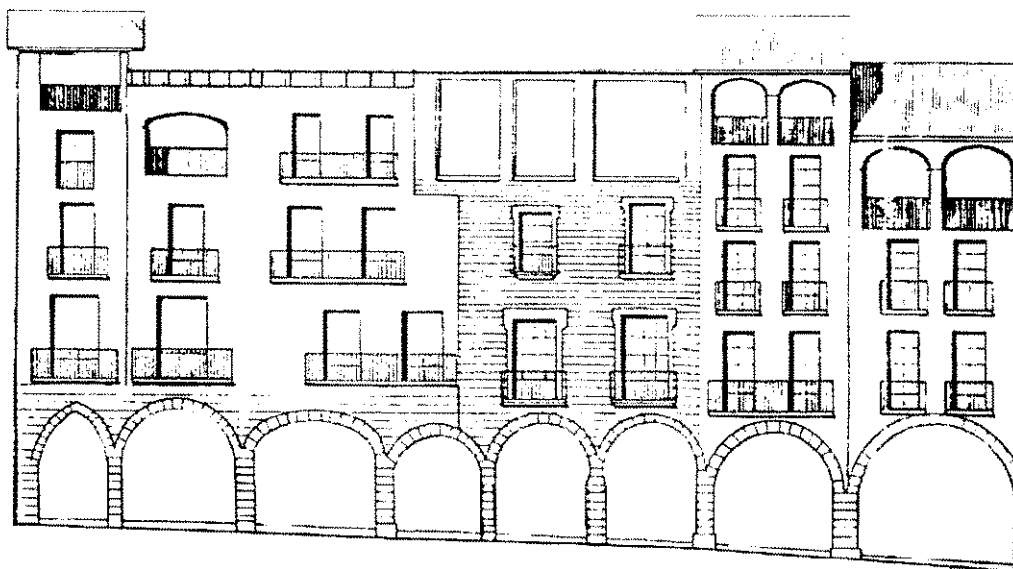


Situada sobre les porxadades del Mercat i enfront l'església de Sant Miquel, aquestes cases són el resultat de la progressiva concentració d'habitatges entorn l'antic cementiri parroquial i el mercadal que es celebrava a les portes del temple. Sota l'impuls dels joves cabalers arribats de la rodalia rural fins a Cardona per a cercar la fortuna del destí i dels mercaders i operaris que voldrien establir-se en la vila i el seu mercat, a més d'algun que altre element sorgit de l'host vescomtal, l'abat i el canonge sagristà de Sant Vicenç del castell procediren entre els segles XII i XIII a parcel·lar i establir en emfiteusi l'àrea corresponent al cementiri de Sant Miquel com a patrons i administradors d'aquesta capellania fins el punt de conformar amb el pas del temps l'espai públic que a la baixa edat mitjana es donaria dir la plaça del Mercat. Els llevadors de rendes i els capbreus de la Sagristia de Sant Vicenç realitzats entre els segles XIV i XV ens permeten copsar la distribució dels habitatges i la concentració entorn el Mercat i el seu vial més important, el carrer Major, de les famílies de mercaders més puixants que integraren l'oligocràcia vilatana.² Una circumstància que va tenir el seu reflex en l'arquitectura dels casals bastits entorn la plaça i el seu valor en comparació amb les altres barriades de la vila, tal i com encara es manifesta en el cadastre de 1772.³

1. Els Rovira: de mercaders a barons

Els orígens d'aquesta nissaga s'han de cercar en la persona d'Antoni Rovira que va practicar el mercadeig i es va esposar amb Margarida Castelló, la filla d'un pare de llana. Margarida va testar el 13 de març de 1478, ja com a vídua del seu espòs. Els seus marmessors van ser Ramon Camp, prevere, el seu germà Antoni Castelló, pare, i el seu gendre Joan Aviana, apotecari de Solsona. Segons el testament ordenat aleshores, del seu matrimoni havien nascut almenys dos fills, Margarida, maridada amb el ja esmentat Joan d'Aviana, i Francesc Rovira.⁴

A semblança del seu pare, Francesc Rovira va ser també mercader, tot i que algunes vegades també se'l pot trobar designat com a botiguer, sempre relacionat amb les manufactures tèxtils. A tall d'exemple, entre el novembre de 1529 i el gener de 1530, Francesc va vendre unes tres càrregues i una saca de llana (uns 10 quintars i mig de llana, això és, uns 436 kg de llana) per un valor de 57 lliures i 5 sous (8 lliures i 5 sous la saca llanera). Els compradors eren els teixidors (Jaume Coma), paraires (Pere Fontcaldà i el seu gendre Pere Munt, Antoni Vallents) i sastres locals (Gabriel Sanxo), sense desatendre les cases dels termes veïns. Les activitats, però, de Francesc depassaven el comerç exclu-



Evolució del conjunt d'habitatges integrats dins la casa Rovira amb indicació dels censos que havien de lliurar a la Sagristia de Sant Vicenç l'any 1328						
1	Molner	Navel Pi (1 candela)	cinglera (Abadia) Cardona (1 ou de gallina)		Gener Ros (1 diner)	Mercer
1	2	3	4	5	6	7
anys 1339-1359						
	hereus Molner	Cardona	Cardona		Pi	hereus Mercer
1	2	3	4	5	Ros	6
anys 1363-1529						
	hereus Molner	Merola				hereus Mercer
1	2	3	4	5	6	7
anys 1529-1637						
Calvet	Calvet	casa Rovira				Camp
1	2	3	4	5	6	7
any 1637						
Tries	Tries	els Tries				Flotats
1	2	3	4	5	6	7
any 1643						
hereus Tries	hereus Tries	Solà		Vidal		Flotats
1	2	3	4	5	6	7
any 1647						
hereus Tries	hereus Tries	Solà		Coma		Flotats
1	2	3	4	Vidal		5
				6		7

siu de la llana en l'àrea de mercat de Cardona i també incloïen manufactures tèxtils en d'altres mercats com ara la Segarra i l'Anoia. Així, el 4 de setembre de 1531, Joan Porta, calceter de Cervera, i altres d'aquesta ciutat signaven debitori de 27 lliures 7 sous a favor de Francesc pel preu d'uns «cordelats y foliatles» que els havia venut. I, el 21 de novembre de 1532, Jaume Paltera, del terme del castell de

Segur, signava un altre debitori per 48 lliures i 16 sous.⁵

Més enllà de les seves activitats comercials entorn la llana, la puixança econòmica dels Rovira s'ha de cercar en la seva vinculació a l'administració ducal. Des del 1505 i com a mínim fins el 1509, Francesc va substituir al també mercader Gabriel de Llobera en la tasca de recaptar el donatiu o subsidi que el ducat havia concedit d'ençà

el 1499 al seu senyor el duc Joan Ramon Folc IV per tal d'amortitzar l'endeutament censalista que gravava la hisenda ducal. Perquè ens fem una idea, Francesc era el màxim responsable de l'administració d'aquest subsidi que significava uns ingressos anuals superiors a les 1.000 lliures per a les arques de la tresoreria ducal.⁶ La tasca duta a terme a canvi d'un salari anual de 70 lliures es traduïria, a més a més,

en un ampli coneixement del territori sota la jurisdicció ducal i l'administració de les seves batllies (Cardona, Solsona, Sant Llorenç, La Segarra amb Torà i Calaf), de la baronia i castell d'Arbeca aleshores seu de la cort del duc Joan Ramon Folc IV i de Barcelona i la seva Taula de Canvi.

Tot això sense negligir el control dels òrgans de govern comunal de la vila mitjançant la participació continuada en els seus càrrecs electes de tipus executiu, el Consolat. Amb el precedent del seu pare Antoni que ho va ostentar al 1461, Francesc va exercir el càrrec de cònsol en els anys 1498, 1502, 1505, 1506, 1508, 1510, 1512, 1514, 1521, 1524 i 1534. A tot això, hem d'afegir la titularitat sobre la recaptació a Cardona del dret d'entrades i eixides per la Diputació del General de Catalunya, si més no des del 1529.⁷ A més de la percepció de la cinquena part del mesuratge de la vila que Francesc havia comprat amb data del 25 de febrer de 1530 de mans de l'honorable Ponç Botxes, notari de la vila de Cardona, pel preu de 12 lliures.⁸

La projecció de Francesc dins l'administració ducal i la seva puixança econòmica mercès a les seves activitats comercials, en una barreja d'interessos on sovint es confonien els béns a administrar amb els propis, obriren la porta a Francesc i als seus a l'enriquiment sobtat i a la possibilitat d'invertir els guanys en terres i termes jurisdiccionals als redós de Cardona a semblança d'altres famílies vilatanes. Així, l'any 1516 ja trobem a Francesc detenint la senyoria de la quadra de Santgrà de Matamargó (Pinós), dins el ducat de Cardona.⁹ I al 1533, la del castell de Querol i el seu terme (Montmajor), a la vegueria de Berga.¹⁰

Pel que fa a la família de Francesc, desconeixem el nom i la família de la seva muller, si bé sabem que va ser pare d'almenys dos fills: Gabriel, canonge de Sant Vicenç, que va arribar a regentar la Sagristia conventual;¹¹ i Joan, el seu hereu i successor.

Joan va donar continuïtat a les activitats comercials del seu pare i avi, alhora que va restar també al servei de l'administració ducal com a tresorer general, càrrec que encapçalà en diverses ocasions entre el 1534 i el

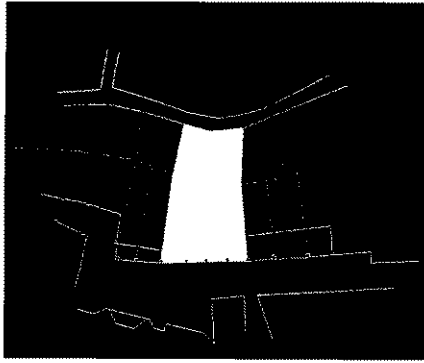
1545.¹² La bonança dels Rovira va fer que ben aviat Joan deixés enrera la condició de mercader per començar a intitular-se com a burgès de Cardona i fins i tot, a vegades, com a donzell. D'aquesta manera, els Rovira assolien la condició de rendistes benestants a semblança d'altres famílies vilatanes com ara els Fontcalda, els Mercer, els Gibert o els Olzina que, a cavall entre l'edat mitjana i la moderna, aconseguïen el privilegi de noblesa com a conseqüència de la seva vinculació amb l'administració senyorial. El prestigi de Joan es pot copsar a la perfecció l'any 1558, quan el seu nom va ser un dels més votats per a ser inclòs dins la llista de set candidats que podien ser insaculats com a còsols en grau primer dins la reforma iniciada aleshores del sistema d'elecció.¹³ Malgrat tot, la seva condició de burgès i donzell va fer que Joan s'allunyés dels òrgans de govern comunal, si bé no refusaria exercir en ocasions la representació dels interessos de la vila com ara al 1561, qual ell i el mercader Rafael Olzina van ser designats pel Consell com a procuradors seus acordar amb la Comunitat de preveres de Sant Miquel les imposicions de la verema i de la carn del moltó i crestó.¹⁴

Joan es va esposar amb Elisabet de Grevalosa i va ser pare de Joan de Rovira i de Grevalosa, que a vegades s'intitula com a cavaller i d'altres tan sols com a donzell amb residència a Cardona, a més de senyor de Vall-llebrera, Sant Climent i Miravet. L'any 1575, ja el trobem assistint com a testimoni, juntament amb Jeroni Jorba, Doctor en drets de Cervera, Cristòfol Grau, Doctor en drets de Cardona, i Egidí Bru, mercader de Calaf, a la confirmació dels privilegis de la vila de Cardona que el procurador general del ducat, Joan de Thorme, donzell, domiciliat a Barcelona, va fer arran la seva pressa de possessió del ducat. Només un any després, al 1576, el trobem assistint de nou com a testimoni juntament amb Francesc de Copons, senyor de la Manresana, i del ja esmentat Jeroni Jorba, a la pressa de possessió feta pel nou procurador general del ducat, el donzell Joan Francesc de Calders, senyor de la baronia de Segur, en substitució de l'anterior.¹⁵

Joan de Rovira i de Grevalosa es va esposar amb Estefania de Josa i van ser pares de Gaspar de Rovira i de Josa, que en el decurs de la primera meitat del segle XVII va traslladar la seva residència fins a Solsona, molt més propera a la seva baronia de Sant Climent. Un cop a la nova ciutat episcopal, van establir la seva residència a la plaça major, en el casal d'Aguilar, l'antiga casa dels Llobera, Junyent i Jossa.¹⁶

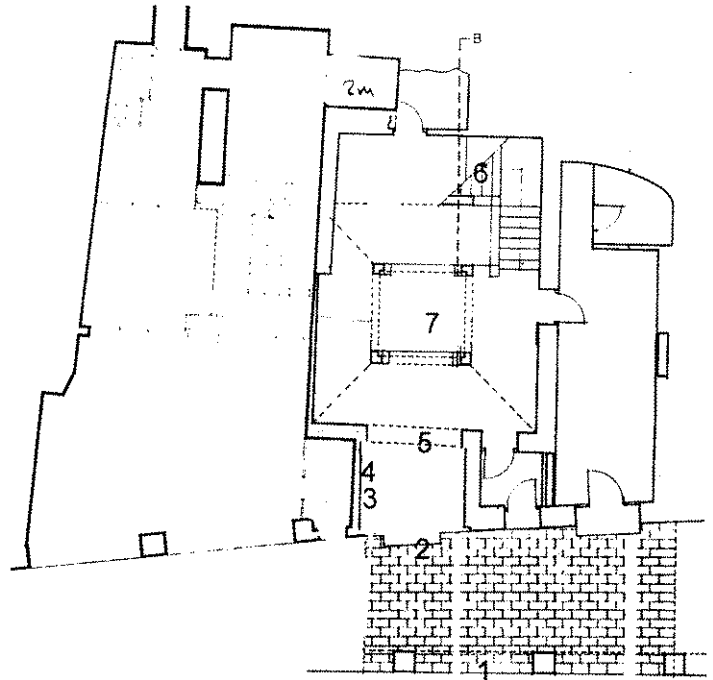
2. La casa Rovira del Mercat

L'anomenada al segle XVII com la casa Rovira es correspon en realitat a les diverses cases del Mercat que, a mitjan segle XIV, ja havien estat unides sota la propietat de la família Cardona, nissaga de mercaders esdevinguda en rendistes benestants.¹⁷ L'any 1328, quan Gerdal de Soler, la vídua de Berenguer de Cascalls, va vendre al sastre Ramon del Pi la casa amb unes taules al seu davant que tenia en el Mercat pel preu de 900 sous, se'n diu que aquesta casa confrontava ja aleshores per un costat amb la casa de Cardona de Soldevila i que restava sota el domini directe del canonge sagristà de Sant Vicenç a cens d'una candela de cera pel valor de mig diner. Onze anys després, el 5 de març de 1339, Ramon del Pi venia aquesta casa i taula a Bernat Cardona, el fill del difunt Cardona de Soldevila, pel preu de 1.010 sous. Segons l'acta de compravenda, la casa restava sota el domini de la Sagristia i confrontava amb l'altra casa del comprador (per la qual pagaven també a l'esmentada Sagristia un ou de gallina com a cens), amb la casa de Pere Molner, amb la casa de Bartomeu de Navel i amb el Mercat. En el decenni següent, ambdues cases es convertiren en l'habitatge d'aquesta família al bell mig del Mercat, tot i que mai arribarien a integrar-se en una de sola, tal i com podem constatar l'any 1359, quan totes dues van ser comprades per una altra branca de la família Cardona. La més gran –que es correspon a la casa que els Cardona posseïen abans de comprar la casa venuda pels Cascalls a Ramon del Pi– va ser valorada en 4.100 sous, quantitat prou important



A dalt, a l'esquerra, parcel·lari ocupat per la casa Rovira entre els segles XVI i XVII, en el Mercadal, entre la plaça i el carrer superior de Dalt o de na Morrala.

A la dreta, planta de la casa amb l'estructura conservada en relació a la superfície total ocupada segons el document de compravenda de 1528 i amb la indicació numèrica dels principals elements conservats en correspondència a l'ordre de fotos que acompanyen l'article.

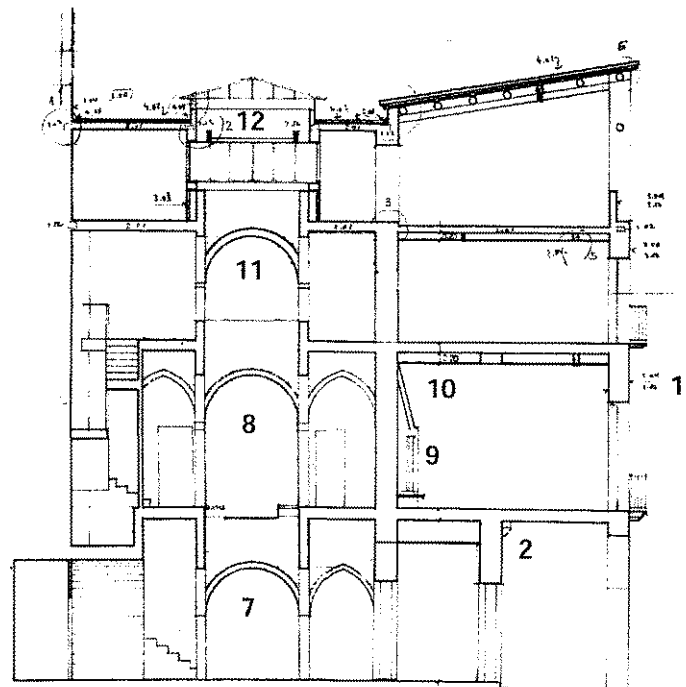


Casa Rovira 1528

Part conservada

Carrer Pujolet
(de Dalt o na Morrala)

Cinglera
Gran



Plaça
del Mercat

Secció lateral de la casa amb la indicació numèrica dels principals elements conservats en correspondència a l'ordre de fotos que acompanyen l'article.

que ens fa adonar de la seva importància, i confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb una altra casa de l'esmentat sastre Pi que era tinguda sota el domini de l'abat i el canonge precentor de Sant Vicenç, mentre que pels laterals ho feia amb la casa i obrador dels hereus Ros i amb la casa comprada al sastre Pi. Aquesta segona casa amb la seva taula davantera va ser valorada en 1.200 sous i confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb la cinglera gran damunt la qual era construïda la primer casa, mentre que pels laterals ho feia amb la casa primigènia i amb la casa que havia estat del difunt Molner.¹⁸

L'any 1363, ambdues cases van ser comprades per Jaume Merola, un sabater que s'havia esposat amb una filla de la família Cardona,¹⁹ pel preu de 1.960 sous. La casa primigènia, amb el seu obrador, taula, arc i porxada davant la façana, confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb l'altra casa del sastre Pi, mentre que pels laterals ho feia amb la casa d'Andreu d'Aguilar i la casa que els Cardona havien comprat al sastre Pi. Aquesta segona casa amb la seva taula davantera confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb la cinglera gran, mentre que pels laterals ho feia amb la casa primigènia i amb la casa dels hereus Molner.²⁰

Els Merola van ser els titulars d'ambdues cases fins ben entrat el segle XVI, quan les van vendre a Francesc Rovira, que fins aleshores hauria viscut en alguna de les diverses cases que posseïa a la costa del castell, plaça de Santa Eulàlia i el carrer que anava des d'aquesta plaça fins a la Fira.²¹ El 21 de juliol de 1529, els hereus de Joan Merola, paraire, i la seva muller Esperança venien a Francesc la casa que posseïen en el Mercat, davant l'església, amb les seves botigues i entrades, pel preu de 106 lliures.²² Com ens deixa entreveure l'acta de compra-venda, les dues cases que havien estat dels Cardona ja s'havien convertit aleshores en una de sola que confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb el carrer de dalt o de na Morralla, mentre que pels costats ho feia a l'E amb la casa de Gabriel Camp²³ i a l'O amb la casa de Miquel Calvet, sa-

bater. Amb tot, els llevadors coetanis de la Sagristia de Sant Vicenç encara continuaven distingint la casa major per la qual s'havia de rebre un cens anual d'un ou de gallina (*la part de la casa té en Johan Merola al Mercat fa al sacristà hun ou de gallina, és la casa mayor; està al mig*) de la part de casa a tocar de la d'en Calvet que pagava una candela de cera pel valor de mig diner (*la part de la casa té en Johan Merola al Mercat prop en Calvet fa una canela mallale de sens*), mentre que la part superior bastida sobre la cinglera pertanyia a l'abat i al canonge precentor. Així mateix, la casa incloïa un obrador o botiga que al segle XIV havia estat d'Arnau Ros per després passar als Cardona i pel qual es pagava a la Sagristia un diner cada cinc anys.²⁴

La plaça del Mercat i els antics casals d'època gòtica dels Cardona, amb les reformes que s'haurien dut a terme sota la titularitat dels Merola, s'esdevien així en el nou àmbit residencial de Francesc Rovira i els seus successors. Aquest va ser el seu habitatge fins que en el primer terç del segle XVII, quan els molts deutes contrets amb el marit d'una filla de la família, el Doctor en drets Miquel Morera, els van obligar a vendre part dels seus béns a Cardona, tot coincidint amb el trasllat de la seva residència fins a Solsona. L'11 de novembre de 1637, l'il·lustre Joan Baptista de Rovira i de Boldo, donzell domiciliat a la ciutat de Solsona, en nom seu i com a procurador del seu pare l'il·lustre senyor Gaspar de Rovira i de Josa, donzell, domiciliat a la mateixa ciutat, venia mitjançant subhasta pública tota la seva casa amb les tres portalades que s'obrien al carrer i l'hort de darrera que ell i el seu pare posseïen a la vila de Cardona, a la plaça del Mercat, sota el domini de la Col·legiata de Sant Vicenç a cens d'1 sou la casa, mentre que l'hort era franc en alou. El més donant va ser l'honorable Jaume Tries i el seu fill Francesc amb un preu final de 650 lliures.²⁵

En el moment de la seva venda, la casa Rovira del Mercat responia a l'arquitectura d'un edifici de planta baixa porxada i entrada centrada per una gran portalada amb arc de mig punt adovellat i dues plantes residencials

més golfes, amb les seves estances organitzades entorn el claustre central de planta quadrada i tres pisos amb pilars de secció quadrangular i arcs de mig punt. Un cop traspassada la portalada, s'accedia a la planta baixa de l'immoble, centrada a partir de l'estructura claustrada amb els corresponents arcs arcbotants lleugerament apuntats i tres corredors laterals (S, E i O) coberts amb embigat sostingut per cartelles decorades amb fulles d'acant, a vegades com element escultòric i d'altres pictòric, mentre que el tram septentrional del claustre –tot coincidint amb la cinglera esmentada per la documentació alt medieval– era ocupat per la volta de l'escalinata de pedra de dos trams amb el seu corresponent passamà a partir de la qual s'accedia a la planta noble de l'habitatge i les diferents estances privades de la família, en especial la gran sala amb el seu foc a terra i l'escut amb l'heràldica dels Rovira, a la qual s'entrava des de l'espai claustrat a través d'una porta amb arc de mig punt decorat amb elements de terracotta. Decoració que tenia continuïtat amb una ornamentació "al romano" que incloïen sostres amb guixerries ornamentals.

L'articulació d'aquest conjunt interior que defugeix dels elements goticitzants i adopta plenament morfologies classicistes s'ha de situar en el darrer quart del segle XVI, en temps de Joan de Rovira i el seu fill Gaspar, quan la família ja havia assolit els usos i costums de la noblesa del cinc-cents, tot coincidint amb la consolidació a Catalunya del llenguatge clàssic i dels models renaixentistes, tal i com planteja Marià Carbonell per al període de 1580-1650 en relació a l'anomenada "Escola del Camp".²⁶ La reforma dels antics casals dels Cardona i els Merola responia a la puixança econòmica i social dels Rovira en el marc de la vila de Cardona i el seu ducat i els lligams de la família amb la cort ducal –situada entre el castell-palau d'Arbeca i les ciutats de Barcelona, Sogorb (cap del ducat homònim) i Lucena (cap del marquesat de Comares)– i la cultura humanística irradiada des d'aquesta com a rerafons.

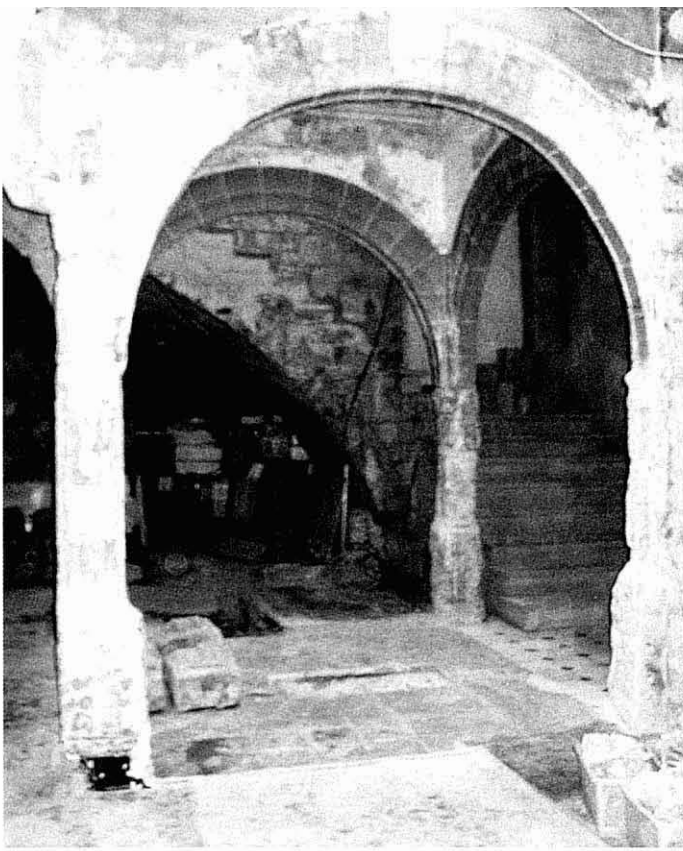
A mitjan segle XVII, la casa Rovira havia esdevingut un element de re-



1. A l'esquerra, façana i porxada del Mercat.
2. A dalt, a la dreta, la portalada de la casa.
5. A baix, a la dreta, cartelles de suport de l'embigat.



3. A l'esquerra, porta amb sengles pilastres laterals acanalades coronada per un frontó triangular, situada a la banda esquerra de la crugia que possibilita l'enllaç entre la portalada d'accés i l'estructura claustrada del pati interior de la casa.
4. A dalt, a la dreta, detall del cap de figura humana que es disposa dins el timpà de l'esmentat frontó.

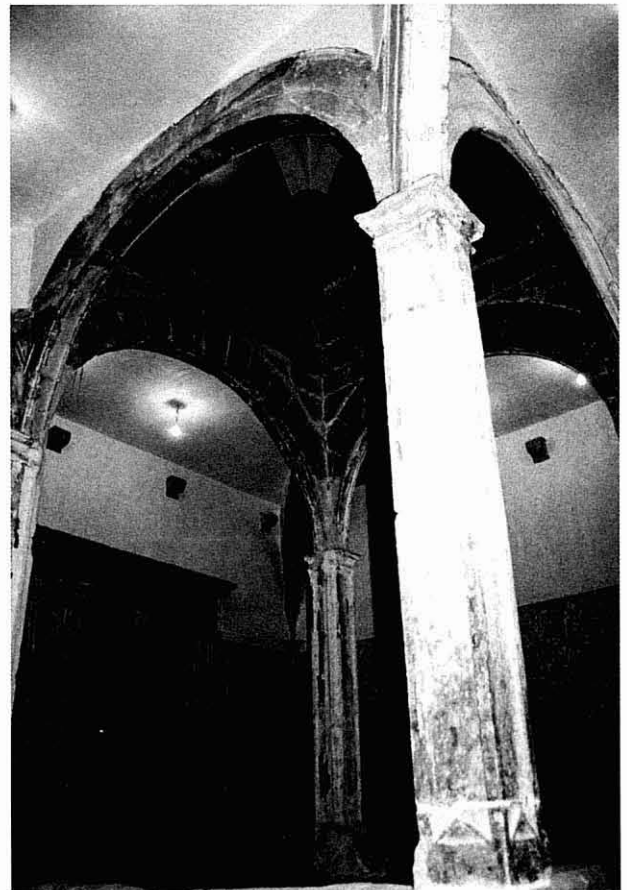


6. A dalt, a la dreta, escalinata de dos trams amb el seu corresponent passamà a partir de la qual s'accedeix a la planta noble de l'habitatge.

7. A l'esquerra, atri o pati interior de l'estructura claustrada corresponent a la planta baixa de la casa.



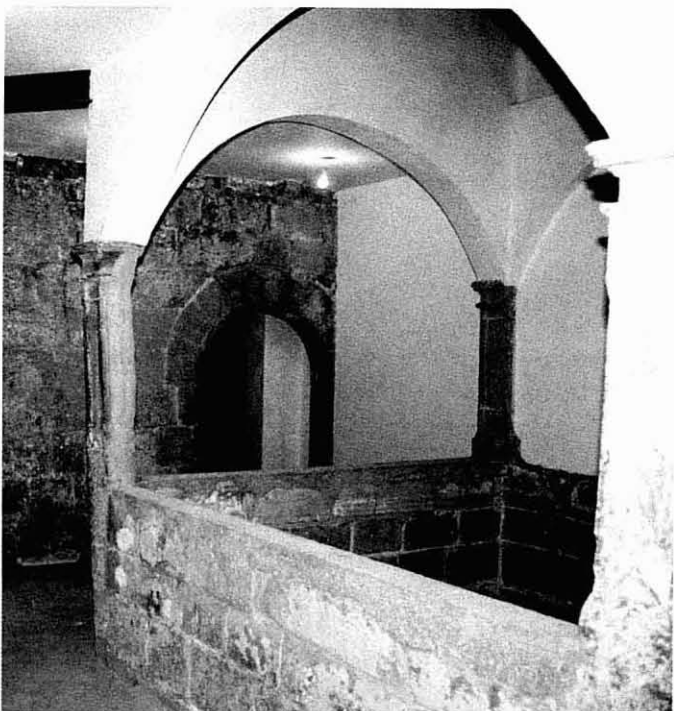
8. A baix, a l'esquerra, perspectiva del pati interior del claustre i dels seus corredors a nivell de la planta primera o residencial de la casa, amb un detall del treball de la pedra en els finestrals dels laterals.





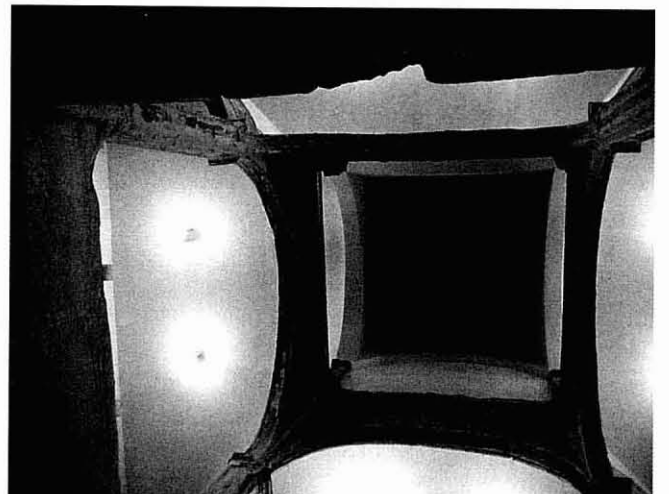
9. A l'esquerra, llar de foc de la gran sala que es disposava en el corredor meridional de la planta primera en relació a la façana principal del Mercat.

10. A dalt, escut amb l'heràldica dels Rovira: dos lleons o besties rampants entorn un roure situat en la campana de la llar.



11. A l'esquerra, pati interior del claustre i dels seus corredors a nivell de la planta segona.

12. A baix, a la dreta, detall del coronament o claraboia del pati interior del claustre.



ferència en el context urbà de Cardona i és des d'aquesta lògica que s'ha d'analitzar la seva compra per part de Jaume Tries, un botiguer/negociant de draps oriünd de Manresa que s'havia esposat amb Maria Anna Calvet, filla de la família veïna dels Rovira. En els seus capítols matrimonials, Maria Anna havia aportat les tres cases que la família Calvet posseïa en el Mercat, davant l'església de Sant Miquel i a tocar de la casa dels Rovira. Segons l'acta de la compravenda formalitzada arran la subhasta, la casa Rovira confrontava aleshores a l'E amb la casa d'Antoni Flotats, al S o migdia amb la plaça del Mercat, a l'O amb la casa que ja posseïa l'esmentat Tries (que s'ha d'identificar amb la casa dels Calvet) i al N amb el carrer de dalt. Amb l'adquisició de la casa dels Rovira, els Tries no tan sols es feien amb la casa més important del Mercat, sinó que també aconseguien la propietat de la major part de les cases porxades de la plaça i les seves botigues.

Jaume Tries moriria pels volts del 1643, quan els seus negocis l'havien portat a residir també a la ciutat de Barcelona. Del seu matrimoni amb Maria Anna van néixer almenys cinc fills: dues filles de nom desconegut, una tercera filla anomenada Maria Anna, maridada amb un Verdera de Barcelona, Francesc i Josep. Dels seus dos fills mascles, Francesc va mantenir la residència a Cardona, on es casaria en primeres noces amb Caterina Salvany, en segones amb Agnès, la filla del difunt Jacint Casanova, paraire oriünd de la ciutat de Manresa, i vídua de l'escultor Josep Ribera, i en terceres amb Francesca Bri, amb la qual va ser pare de Maurici Tries, cirurgià a Cardona, i de Jeroni Tries, prevere beneficiat a l'església de Sant Miquel. El seu germà Josep es va esposar amb Maria de Gilbert, la filla dels senyors del Pujol de Planès, i va mantenir la seva residència a cavall entre Cardona, Manresa i Barcelona, on va acabar els seus dies com a ciutadà honorat, tot i que mai perdria els seus lligams amb Cardona, fins el punt de comprar la castlania de Súria. Va testar a Barcelona, el 30 d'octubre de 1672, i l'heretament universal dels seus béns va ser per al Santuari del Miracle (Riner, Solsonès).²⁷

La mort de Jaume estroncà la projecció patrimonial de la família Tries a Cardona. Al poc temps, amb data del 10 d'agost de 1643, la seva vídua Maria i els curadors dels seus fills pubills procedien a vendre la casa Rovira i l'hort del carrer de dalt a Josep Vidal, apotecari, i Francesc Solà, sastre. Aquesta compravenda va tenir les seves conseqüències en la unitat estructural del casal, ja que va ser dividit en dues parts. La seva meitat oriental, més l'hort, va ser per l'apotecari Vidal, mentre que l'altra meitat occidental va restar a mans del sastre Solà. Cadascun d'ells restava obligat a pagar 6 diners per satisfer el cens anual d'1 sou que s'havia de lliurar al Capítol de canonges de Sant Vicenç pel domini alodial de l'immoble.

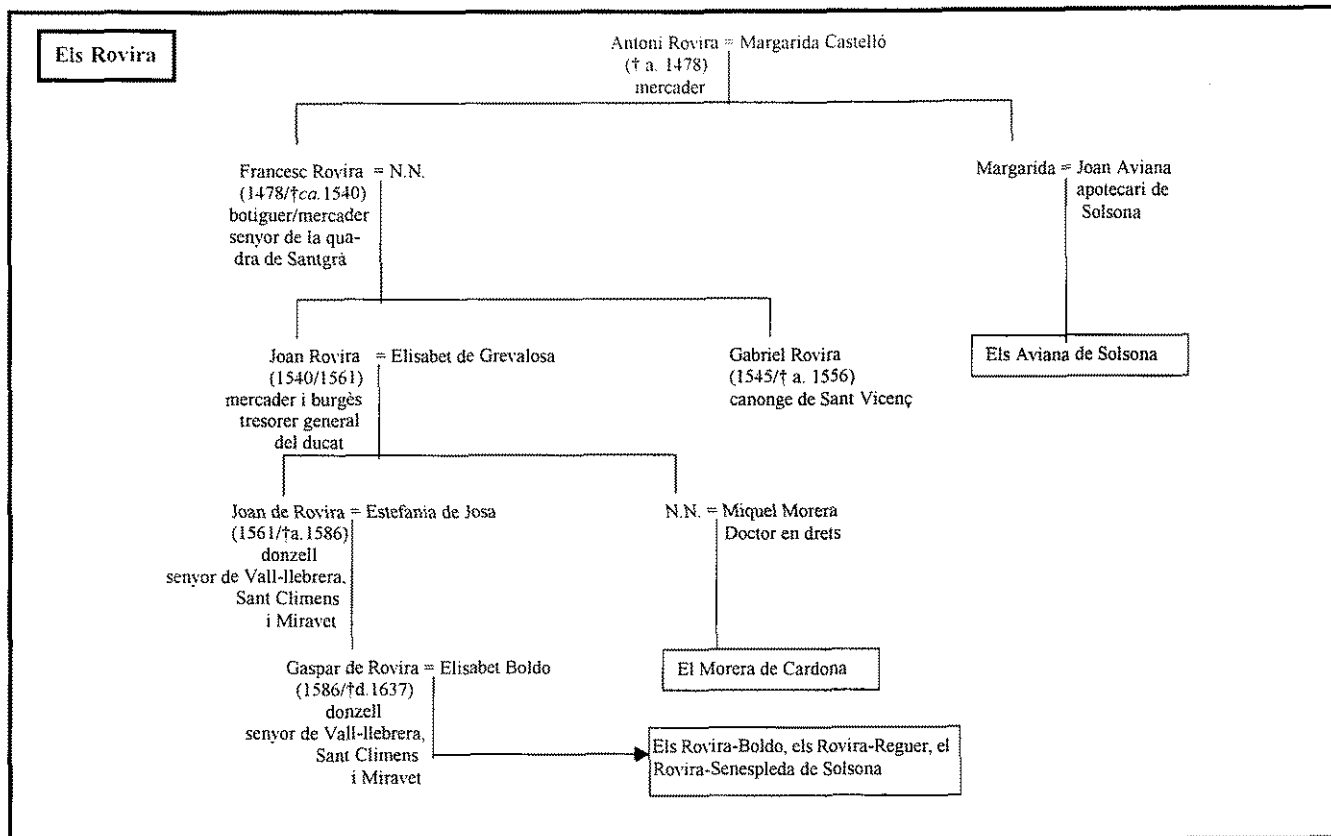
Pel que fa a la meitat oriental, sabem que es va subdividir en dues parts. El 18 de juny de 1647, l'apotecari Vidal venia una part de la seva casa a Francesc Coma, paraire, que hauria de pagar 2 diners del 6 que havia de lliurar de cens anual per aquesta. Com a conseqüència d'aquesta nova venda, la porció de la casa Rovira corresponent a l'apotecari Vidal es dividia en dues parts més, la part inferior, això és, la que feia façana amb el Mercat i la superior o la que feia façana amb el carrer de dalt. Tres anys després, al 1650, quan l'esmentat Coma venia aquesta part de casa a Celdoni Anglarill, sastre, en l'acte de compravenda especificava que aquesta era tinguda juntament amb la casa de l'apotecari Vidal i la casa del sastre Solà i que totes tres havien estat abans una de sola, confrontant a l'E amb la casa d'Antoni Flotats, al S amb el Mercat, a l'O amb la casa de Josep Vidal i al N amb la casa de dit Flotats.²⁸

Respecte a la part occidental, sabem que el 26 de març de 1696 va ser comprada per Joan Novell, corder, als pubills Solà i que aleshores confrontava pel davant amb el Mercat i pel darrera amb el carrer de dalt, mentre que per l'E ho feia amb la casa de Francesc Vidal i per l'O amb la casa de Joan Torrescasana (una de les tres cases que els Calvet-Tries posseïen al cap del Mercat i que, l'any 1658, havia estat venuda pels procuradors de Josep Tries a Miquel Escolà, cirurgià, per

després ser comprada l'any 1685 per Gaspar Torrescasana).²⁹ Aleshores els Solà només pagaven 4 diners dels 6 que els tocaven satisfer de cens anual als canonges de Sant Vicenç. Els altres 2 corresponien a la venda a carta de gràcia feta l'any 1648 pel sastre Solà a en Cuca, pagès, que suposaria una nova divisió interna de la casa Rovira.³⁰

El resultat va ser que, entre 1643 i 1650, la casa Rovira es va dividir en tres tal com palesen els llevadors de Sant Vicenç on els canonges anotaren que després dels Tries «se partí ab tres cases» (nosaltres creiem que el nombre es pot elevar a quatre si comptem la venda feta a en Cuca). De llavors ençà, la casa Rovira va caure en l'oblit fins el punt que a mitjan segle XIX ningú se'n recordava ja dels senyors de Sant Climenç. És el cas del prevere i cronista vuitcentista Joan Riba que, en escriure sobre aquesta casa, deixa el següent: «Dicha casa tenía y conserva aún, aunque en parte ya mutilado, unos claustros obra al parecer del siglo trece bastante curiosa (con motivo de haberse trasladado sus dueños a Barcelona y dado esta en arriendo, y hecho varias obras a gusto del que la ocupa, no se puede ya ver nada de lo que justamente llamaba la atención). De varias noticias adquiridas por conducto de los mas ancianos del pueblo, resulta que la mencionada casa debe de haber sido uno de aquellos hospitales, o establecimiento de asilo, donde acudian los peregrinos transeuntes; y esto lo apoya la particularidad que se deja notar sobre el dintel de una de las puertas de sus habitaciones, donde en un escudo se veían varias conchas de relieve, hace poco todavía (ya no existe dicho medallón; lo malograron haciendo obras)».³¹

Les paraules del prevere Riba són el millor testimoni de la pèrdua de memòria històrica que, en plena historiografia romàntica, afectava la coneixença i conservació dels antics casals distribuïts al llarg i ample dels vials i places de Cardona. Que aquest treball serveixi de reconeixement a la voluntat del Joan Hernández i l'Alba Delgado, els actuals propietaris de la part de casa de l'apotecari Vidal, que amb el seu treball i esforç han sabut recu-



perar de les ombres del passat allò que en el seu dia va ser l'habitatge dels Rovira.

Notes:

- 1 Vegeu V. NIETO [ET ALII], *Arquitectura del Renacimiento en España (1488-1599)*, Madrid, Càtedra, 1989. Sobre l'arquitectura d'època moderna a Catalunya, vegeu J. GARRIGA, «L'època del Renaixement: segle XVI», *Història de l'Art Català*, vol. 4 (coord. Francesc Miralles), Barcelona, 1986; i M. CARBONELL I BUADES, *L'arquitectura classicista a Catalunya (1545-1659)*, Tesi de Doctorat inèdita, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 1989.
- 2 Vegeu A. GALERA I PEDROSA, *Territori, senyoriu i jurisdicció a la Catalunya central. La Batllia de Cardona (ducat de Cardona) i la Baronia de Santa Maria d'Aguilar (ss. XI-XVI)*, Tesi de Doctorat inèdita, Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica - Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 2002, p. 385-405.
- 3 (A)rxiu (H)istòric de (C)ardona, I.3.3.2, Cadastre de 1772.
- 4 AHC, XVII.1, Fons Comú, núm. 61.
- 5 AHC, XVII.1, Fons Comú, núm. 237 i 238.
- 6 Vegeu A. GALERA I PEDROSA, «Un fogatge desconegut del ducat de Cardona i vescomtat de Vilamur de 1409-1501», *Miscel·lània. De les terres de Lleida al segle XVI*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1995, p. 321-331.

- 7 (A)rxiu de la (C)orona d'(A)ragó, Notarial, Cardona, 101, s.f.
- 8 ACA, Notarial, Cardona, 101, s.f. Sobre aquest monopoli senyorial, vegeu A. GALERA I PEDROSA, «Sobre el dret de mesuratge a la vila i terme de Cardona (segles XIV-XV)», *Acta/Mediavelia*, 18, Barcelona, Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica - Fac. Geografia i Història (Universitat de Barcelona), 1997, p. 9-23.
- 9 (A)rxiu (P)arroquial de (S)ant (M)iquel i (S)ant (V)icenç, Fons Sant Vicenç. (A)rxiu (C)apítular de (C)ardona, núm. 855.
- 10 ACA, Notarial, Cardona, 478 i 683, s.f.
- 11 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.288, F. 11-12, 72-73 i 74-75.
- 12 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.097 i 1.531; ACA, Notarial, Cardona, 833, s.f.
- 13 Vegeu A. GALERA I PEDROSA, «El libre en lo qual stan contenguts la forma y modo de ensacular de dos en dos anys y traure quiscun any los honorables Cònsols de la vila de Cardona (any 1558)», *Pedralbes* (Actes del Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya), 13-1, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1993, p. 485-493., p. 485-493.
- 14 AHC, XVII.1, Fons Comú, núm. 61.
- 15 AHC, XVII.1, Fons Comú, núm. 237 i 238.
- 16 Vegeu A. LLORENS, *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, Lleida, Ed. Virgili i Pagès, 1986, p. 494-496.
- 17 Vegeu A. GALERA I PEDROSA, *Territori, senyoriu i jurisdicció a la Catalunya central, op. cit.*, p. 470-475.

- 18 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 268, 269, 270, 273 i 274.
- 19 Sobre els Merola, vegeu A. GALERA I PEDROSA, *Territori, senyoriu i jurisdicció a la Catalunya central, op. cit.*, p. 549-553.
- 20 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 275.
- 21 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.285 (F. 37-38 i 53), 1.471 i 1.578; *idem*, Fons Sant Miquel, L.144, F. 5.
- 22 ACA, Notarial Cardona, 470, s.f.
- 23 El 9 de novembre de 1566, Lluç Merola comprava a Magdalena, esposa de Gabriel Camp, una casa situada al carrer del Mercat, que confrontava a l'E amb la casa de Pere Goncer, al S amb el dit carrer, a l'O ab la casa del Señor Rovira i al N amb la mateixa casa dels Rovira.
- 24 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 271.
- 25 ACA, Notarial Cardona, 52, F. 396-402.
- 26 Vegeu M. CARBONELL I BUADES, «L' "Escola del Camp" i el classicisme tardà a Catalunya», *L'Escola del Camp i l'Arquitectura del Renaixement a Catalunya*, Tarragona, Fundació Caixa Barcelona, 1990, p. 13-15.
- 27 Vegeu C. BARAUT, *Santa Maria del Miracle*, Abadía de Montserrat, 1962, p. 191-197.
- 28 ACA, Notarial, Cardona, 387, F. 187.
- 29 ACA, Notarial, Cardona, 132.
- 30 ADS, Fons Cardona, núm. 27.
- 31 AHC, XXI.1 J. RIBA, *Mamotreto Cardonense*, ca. 1850.

Andreu Galera i Pedrosa

Doctor en Història